

ΑΘΗΝΑΪΚΑ PLUS

Επιμέλεια: ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΟΥΡΝΑΡΑ

Όταν η ιταλική διπλωματία ξέδινε στην Αθήνα του 1940, ώρες πριν από την κήρυξη του πολέμου

Υπάρχουν δύο λεπτομέρειες (ή συμπύκνωσης, αν προτιμάτε) στην αθηναϊκή ζωή της παραμονής της εκδήλωσης της ιταλικής επίθεσης, που παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Το βράδυ του Σαββάτου 26 Οκτωβρίου του 1940, οργανώνεται στην ιταλική πρεσβεία λαμπρή δεξίωση προς τιμήν του Αντόνιο Πουτσίνι, γιου του μουσουργού, η οποία δεν ματαιώνεται προκειμένου να μη δημιουργηθούν υποψίες για επικείμενη επίθεση, όπως είχε γράψει ο διπλωμάτης Άγγελος Σ. Βλάχος. Μάλιστα, ο Πουτσίνι θα δώσει το «παρών» σε πανηγυρική παράσταση της «Μαντάμα Μπατερφλάι» στο Βασιλικό Θέατρο. Πρόσκληση για τη δεξίωση έχει δεχθεί και ο ίδιος ο πρωθυπουργός Ιωάννης Μεταξάς, αλλά δηλώνει ενόπλιον του υπουργικού συμβουλίου ότι δεν θα την έκανε αποδεκτή. Εξάλλου, μία ημέρα νωρίτερα έχει γράψει στο ημερολόγιό του: «Σήμερα δεν έγινε Ιταλική επίθεση. Εσπερινή είδησις ότι προ της αριστεράς πτέρυγος προωθήθη εν Σύνταγμα. Φανερή επιθετική παράταξις. Αφ' ετέρου πανταχόθεν διαβεβαιώσεις ουχίας».

«Η εξέζητημένη πολιτεία και η διακυβικότητα του πρεσβευτή Εμμανουέλε Γκράτσι έρχονταν σε κραυγαλέα αντίθεση με το βαρύ κλίμα που φόρτιζε την ατμόσφαιρα στον χώρο της δεξίωσης», σημειώνει ο αείμνηστος ιστορικός Κωνσταντίνος Σβολόπουλος (1938-2019), στον οποίο χρωστάμε το πιο απολαυστικό αλλά και το πιο ενδελεχές χρονικό των κρίσιμων εικοσιτετραώρων λίγο πριν και

«Η όψη της πρωτεύουσας, όπως και όλων των πόλεων της επικράτειας, είναι εορταστική, πανηγυρική», γράφει ο Κωνσταντίνος Σβολόπουλος.

λίγο μετά την ιταλική εισβολή, βιβλίο που εκδόθηκε το 2016 από τον Πατάκη με τον εύγλωτο τίτλο «1940. Οι τελευταίες ημέρες του Οκτωβρίου».

Λίγες ώρες μετά τη δεξίωση, το πρωί της Κυριακής 27 Οκτωβρίου, νέος γύρος κοινωνικής εξωστρέφειας της ιταλικής διπλωματίας στην Αθήνα: Γιορτάζεται στο Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο η επέτειος της φασιστικής επανάστασης. Ο πρεσβευτής Γκράτσι είναι και πάλι παρών, καθώς και σχεδόν όλη η μικρή ιταλική παροικία της Αθήνας. Εντούτοις, η ατμόσφαιρα είναι εκ νέου παγερή, εξαιτίας της αβεβαιότητας που διακατέχει σε μεγάλο βαθμό τους προσκεκλημένους για τις επικείμενες εξελίξεις στο επίπεδο των διμερών ελληνο-ιταλικών σχέσεων.

Ηλίας Βενέζης: Το τι έγινε, δεν λέγεται, οι μπορούδες μουγκρίζανε, οι άνθρωποι στις πολιτείες τρέχανε, πήραν το μήνυμα στα βουνά οι βοσκοί, κι οι ψαράδες στις θάλασσες...

Στο ίδιο ανέμελο πνεύμα, ο Εμμανουέλε Γκράτσι διέρχεται τις βραδινές ώρες στην οικία της οικογένειας Βλαστού, «όπου και, φαινομενικά εύχαρις, διηγείται περιστατικά από ανέκδοτα παίζοντας μπριτζ». Την ίδια ώρα, πιλοθαίνουν οι ενδείξεις ότι ιταλικά στρατιωτικά αγχητά προελαύνουν προς τα ελληνοαλβανικά σύνορα, όπου και παρατάσσονται σε διάταξη επιθετική. Οσο περνάει η ώρα, ενισχύεται η εντύπωση πως επικείται από την αντίπερα όχθη πολεμική πρωτοβουλία. «Συνδυάζων πληροφορίας και φήμας και ημερομηνίας, απέκτιστα πεποιθισιν ότι πρόκειται περί σκηνοθεσίας δι' επικείμενην αύριον ισως επίθεσιν», σημειώνει ο Μεταξάς στο ημερολόγιό του. Στη μία μετά τα μεσάνυχτα, το

κρατικό ραδιόφωνο αναγγέλλει ότι «έληξε η περίοδος της ανεκτικότητας της Ιταλίας έναντι της Ελλάδος». Και, δύο ώρες μετά, ο προ ολίγου... εύχαρις Εμμανουέλε Γκράτσι συνεχίζει τις επισκέψεις του σε αθηναϊκά σπίτια με επόμενο σταθμό, αυτή τη φορά, την πρωθυπουργική οικία στην Κηφισιά, όπου ο Ιταλός πρέσβης επιδίδει στον Ιωάννη Μεταξά το ιστορικό τηλεσίγγραφο.

«Η Αθήνα αφυπνίζεται ενώ ο ήχος από τις καμπάνες των εκκλησιών και ο συριγμός των σειρήνων υποδηλώνει την έναρξη του πολέμου», γράφει ο Σβολόπουλος. «Η όψη της πρωτεύουσας, όπως και όλων των πόλεων της επικράτειας, είναι εντούτοις εορταστική, πανηγυρική. Κάτω από έναν ουρανό καταγάλανο, οι πολίτες φωνάζουν ψύχραμοι, σιχαρά ακόμη και εύθυμοι». Και ο διαπρεπής ιστορικός θυμάται τον Βενέζη: «Το τι έγινε, δεν λέγεται, οι μπορούδες μουγκρίζανε, οι άνθρωποι στις πολιτείες τρέχανε, πήραν το μήνυμα στα βουνά οι βοσκοί, κι οι ψαράδες στις θάλασσες...». Και τον Θεοτοκά: «Νιώσαμε τα κρύα δάχτυλα γύρω από το λαιμό μας. Ανατριχιάσαμε. Υστερα μονομάς ξύπνησε η φύση μας. Σφίξαμε τα δόντια και κάναμε πόλεμο».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

■ **Ξημερώματα Κυριακής, γυρίζουμε τους δείκτες των ρολογιών μία ώρα πίσω, από τις 4 π.μ. στις 3 π.μ., σε εφαρμογή της χειμερινής ώρας.**